

В.В.ШЕВЧЕНКО (Київ)

**V МІЖНАРОДНА НАУКОВА ШКОЛА-СЕМІНАР
«ІСТОРІЯ ТОРГІВЛІ, ПОДАТКІВ ТА МИТА»**

Співорганізаторами наукового заходу, який відбувся 27–28 жовтня 2011 р. у Дніпропетровську, виступили Академія митної служби України й Інститут історії України НАНУ. До програми школи-семінару було включено 48 доповідей, заявлених 47 дослідниками соціально-економічної історії – як фахівцями, так і початківцями (магістрантами, аспірантами) з України, Російської Федерації та місії Євросоюзу. Учасники представляли науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади, архіви й музеї, митні установи Дніпропетровська, Запоріжжя, Києва, Кіровограда, Одеси, Харкова, Владивостока, Воронежа, Рязані, Санкт-Петербурга та інших міст, а також Місію Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдавії та Україні (EUBAM) зі штаб-квартирою в Одесі.

На урочистому відкритті школи-семінару, яке відбувалося в конференц-залі Академії митної служби України, було оголошено привітання учасникам зібрання від директора Інституту історії України НАНУ акад. В.А.Смолія та ректора Академії митної служби України д-ра техн. наук, проф. *Л.С.Сороки*. Пленарне засідання відкрив експерт із постмитного контролю та аудиту місії EUBAM *А.Віденов* (Болгарія) доповіддю «Митниця – вчора, сьогодні, завтра». Проблемі еволюції управління митною системою України в 1900–2000 рр. було присвячено виступ д-ра іст. наук, професора *В.В.Ченцова* (Дніпропетровськ, Україна). Неординарну доповідь на тему «Засоби мобілізації фінансових коштів як критерій типології держави» виголосила д-р юрид. наук, професор *Н.М.Крестовська* (Одеса, Україна).

По завершенню пленарного засідання учасники школи-семінару ухвалили рішення не розділятися на секції, а працювати в режимі спільного засідання. Увазі слухачів було представлено розвідки з історії торгівлі та фінансів епохи античності й середньовіччя. Зокрема, канд. іст. наук *К.М.Колесников* (Дніпропетровськ, Україна) ознайомив учасників із методами фінансового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в античні часи, курсант *І.В.Мамонов* (Дніпропетровськ, Україна) розкрив роль зовнішньої торгівлі в міжнародних відносинах на Сході в період раннього середньовіччя, а канд. іст. наук, доцент *Г.М.Виноградов* (Дніпропетровськ, Україна) повідомив про грошове забезпечення функціонування торговельно-військових корпорацій Північної та Східної Європи VIII–XI ст.

Із цікавістю було заслухано доповіді канд. іст. наук, доцента *О.О.Дячка* (Дніпропетровськ, Україна) про джерела з історії митних відносин у виданні «Українські грамоти XV ст.» та канд. іст. наук, доцента *Л.Ю.Жеребцової* (Дніпропетровськ, Україна) про підзвітність митників підскарбієві земському у Великому князівстві Литовському. Місце «денги» Кримського ханства та генуезької Кафи у грошовому обігу Київської землі другої половини XV – початку XVI ст. показав науковий співробітник Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії МОНМСУ *В.В.Безпалько* (Київ, Україна).

Увагу окремих доповідачів привернули питання забезпечення військ у XVIII ст. Так, канд. іст. наук, доцент *О.М.Слісаренко* (Дніпропетровськ, Україна) розкрив особливості фінансування армії Карла XII у кампаніях 1708–1709 рр., а канд. іст. наук, доцент *О.В.Морозов* (Дніпропетровськ, Україна) проаналізував закупівлю кораблів для російського флоту в першій чверті XVIII ст. Інформативному потенціалу науково-історичного архіву Санкт-Петербурзького інституту історії Російської академії наук з історії

зовнішньої торгівлі Південної України останньої чверті XVIII – початку XIX ст. присвятила свій виступ канд. іст. наук, доцент *Ю.І.Головко* (Запоріжжя, Україна).

Наукові пошуки багатьох учасників школи-семінару було спрямовано у площину соціально-економічних трансформацій XIX ст. Жваві дискусії викликали доповіді канд. іст. наук *В.В.Шевченко* (Київ, Україна) щодо особливостей первісного нагромадження капіталів банкірами Півдня України в першій половині XIX ст., канд. іст. наук, доцента *О.О.Журавльова* (Санкт-Петербург, Російська Федерація) про почесні звання для підприємців у Російській імперії, аспірантки *К.Д.Серової* (Сімферополь, Україна) про торгову інфраструктуру міст Кримського півострова в 1860–1870-х рр. та студентки *О.А.Новікової* (Запоріжжя, Україна), котра охарактеризувала купецтво Олександрівська в пореформений період. Розвиток зовнішньої торгівлі Російської імперії та службова діяльність у цій сфері князя П.А.В'яземського знайшли відображення у виступі д-ра іст. наук *П.В.Акулишина* (Рязань, Російська Федерація).

Значний інтерес у слухачів, насамперед з погляду порівняльного аналізу, викликали доповіді гостей із Владивостоцького філіалу Російської митної академії (Владивосток, Російська Федерація) – д-ра іст. наук *Н.А.Беляєвої* («Безмитна торгівля як засіб освоєння й розвитку регіону (на прикладі порто-франко у Владивостоці)») і канд. політ. наук *В.Г.Балкової* («Митна служба Російської імперії в умовах уніфікації митного оподаткування Великої Росії й Малоросії (XVIII ст.)»).

Чимало виступів і повідомлень учасників наукового зібрання було присвячено питанням розвитку митної справи, грошового обігу й торгівлі у XX ст. Так, канд. іст. наук, доцент *Р.Ю.Васковський* (Дніпропетровськ, Україна) висвітлив перші спроби запровадження гривні, здобувач *О.В.Полішук* (Кіровоград, Україна) розкрив методи і форми боротьби з контрабандою в Криму в 1920-х рр., предметом дослідження канд. іст. наук, доцента *Д.В.Архирейського* (Дніпропетровськ, Україна) стала радянська державна монополія зовнішньої торгівлі та митно-тарифне регулювання при переході до нової економічної політики, а стан кооперативної торгівлі Харкова в той час детально розглянула аспірантка *І.В.Скубій* (Харків, Україна). Митно-тарифну політику Польщі в міжвоєнний період розкрив здобувач *С.Я.Русенко* (Тернопіль, Україна). Оподаткуванню нерухомого майна та захисту економічних інтересів держави у прикордонних районах присвятили свої розвідки аспірантка *С.В.Орлик* (Кіровоград, Україна) і канд. іст. наук, доцент *В.В.Літвінов* (Дніпропетровськ, Україна).

По завершенню виступів учасники школи-семінару оцінили її ефективність, відзначивши корисність проведеного заходу з огляду на нечисленність у нашій країні наукових форумів, присвячених суто економічній історії. В ухвалених рекомендаціях було висловлено пропозицію щодо необхідності проведення наступної, шостої, школи-семінару, а також розгляду питання про можливість створення на її основі Міжнародної асоціації дослідників економічної історії.